

Bestuursvoorstel

Onderwerp: Evaluatie Hoogwater seizoen 2023/2024 Nummer: 4093	Agendapunt: 6
--	---------------

DB: Ja 09-04-2024	BPL: Nee	FAZ: Ja 24-04-2024	VVSW: Ja 24-04-2024	AB: Ja 08-05-2024
-----------------------------	-----------------	------------------------------	-------------------------------	-----------------------------

Opsteller:	Opdrachtgever: Jan van der Laan	Portefeuillehouder: Martijn van Mensvoort
-------------------	---	---

Ondersteuning van de afdeling: ☒ Technisch ☐ Juridisch ☒ Financieel ☐ Staf ☒ Communicatie ☐ ICT / Beveiliging
--

Externe betrokkenen:	Reden:
-----------------------------	---------------

Samenvatting: Het overwegend natte najaar van 2023 en begin van 2024 is geëvalueerd. Door de overtollige neerslag, gepaard met een aantal hevige stormen, werd ons afvoersysteem flink op de proef gesteld. Er zijn een aantal aandachtspunten gesignaleerd die we willen oplossen.
--

Duurzaamheidsparagraaf: Nee

Begrotingsaspecten: Ja. De kosten voor het herstellen van schades wordt begroot op € 550.000,-. Hiervoor zal bij de voorjaarsrapportage 2024 aanvullend budget worden aangevraagd. De extra gemaakte kosten van het hoogwaterseizoen (€ 373.000,-) zijn – voor zover ze op 2023 betrekking hebben – in de jaarrekening 2023 verwerkt en daar zo nodig van een toelichting voorzien.

AB-voorstel: Kennisnemen van de evaluatie van de hoogwaterperiode 2023/2024, inclusief financieel overzicht.
--

Bijlagen:

Ter inzage AB: Nee Onderwerp(en):
--

Besluit/opmerkingen bestuur:
Paraaf secretaris-directeur:

Inleiding

De periode van grote hoeveelheden neerslag was lang. Vanaf de zomer 2023 tot en met februari 2024 werden er vele maanden geregistreerd met een dubbele hoeveelheid neerslag ten opzichte van het 30-jaren gemiddelde. De organisatie was alert. Half december 2023 gaven de voorspellingen aan dat het moeilijk zou worden om het vele water af te voeren. Door de tijdige inzet van de juiste maatregelen was de situatie continu beheersbaar in ons gebied.

In dit bestuursvoorstel komt de evaluatie van deze hoogwatersituatie aan bod en worden de gemaakte kosten voor maatregelen en de verwachte kosten voor herstelwerkzaamheden in beeld gebracht.

Analyse van de hoogwatersituatie Kerst 2023

Algemeen beeld

Hoewel de periode van hoog en overvloedig water al in oktober 2023 begon, was de grootste impact merkbaar vanaf de week voor Kerst. Vanaf dat moment werd de beheerorganisatie opgeschaald, waarbij het WOT- team niet bij elkaar is gekomen.

De periode van grote hoeveelheden neerslag en hoog water was lang, de voorspellingen gaven aan dat het moeilijk zou worden het vele water af te voeren. Elke piek werd weer gevolgd door een andere piek en omstandigheden (zoals het kunnen spuien) waren variabel.

De medewerkers werden op tijd gewaarschuwd dat er eventueel een beroep op hen kon worden gedaan. In de hele organisatie stonden medewerkers paraat om hun bijdrage te leveren.

Voorspellingen

Het Beslissingsondersteunend systeem (BOS) maakt voorspellingen op basis van weervoorspellingen en de situatie op onze boezemkanalen. De grootste onzekerheid wordt veroorzaakt door de getij- en neerslagverwachting. Het geeft een goede indicatie voor ons Eemskanaal-Dollard Boezem (EKDB). Gelet op de onzekerheid door onzekere prognoses is het verstandig acties voor te bereiden om niet voor onverwachte verrassingen komen te staan. Deze acties zijn gebundeld in ons Calamiteitenplan. Daarbij is het ook belangrijk dat het duidelijk is wat de voorbereidingstijd en de impact van een maatregel is, zodat inzichtelijk is welke maatregelen onder welke omstandigheden het meest effectief zijn. Dit is de reden dat onze medewerkers tijdens de koude fase (in droge omstandigheden) regelmatig getraind worden in de uitoefening van calamiteitenmaatregelen. We hebben in deze situatie door het goed benutten van gemaal Rozema en het vroegtijdig spuien, gezorgd dat we een buffer hadden en de hoogwaterpiek niet te hoog uitkwam. Het goed anticiperen op het hoogwater door voortijdig zo veel mogelijk te lozen was heel belangrijk.

Werking van het systeem (kunstwerken)

Uitval van systemen kwam weinig voor. Storingen zijn steeds snel opgelost. Gemaal Duurswold was wel vaker in storing. Dit gemaal wordt in 2024/2025 visvriendelijk gemaakt, waarbij de problemen worden verholpen.

Inzet van de kleine zeesluis van Rijkswaterstaat is van groot belang geweest, waarbij het contact met Rijkswaterstaat goed is gebleken. Wel heeft de lange periode van inzet (november – januari) een wissel getrokken op de beschikbaarheid van medewerkers. We gaan in overleg met Rijkswaterstaat hoe beide organisaties hiermee in de toekomst kunnen omgaan.

Inzet medewerkers

De medewerkers die tijdens het hoogwater werkzaam waren, wisten wat er van ze verwacht werd. Door het vooraf oefenen en een helder en duidelijk Calamiteitenplan wist men welke maatregelen

wanneer genomen moesten worden. Het is voor onze medewerkers belangrijk dat de juiste informatie over de te treffen en afgeronde maatregelen doorgegeven wordt.

Deze hoogwaterperiode was lang en kende veel hoogwaterpieken achter elkaar. In zo'n situatie is het belangrijk dat de ingezette medewerkers de mogelijkheid tot rust krijgen. Dit blijft een aandachtspunt in de gehele organisatie. De loyaliteit is groot, maar dat kan ook een valkuil zijn.

Wat opviel was de relatieve rust tijdens deze periode. De medewerkers van het waterschap hadden de situatie onder controle en wisten wat ze moesten doen.

Belangrijk onderdeel tijdens deze hoogwaterperiode was de aanwezigheid van bevers in ons gebied. Dankzij preventieve dijkinspecties, snel opgepakt dijkherstel van beschadigingen en een hoge alertheid door de betrokken medewerkers kwamen we niet voor verrassingen te staan.

Inzet extern

Door de kerstperiode en bijbehorende verlofperiode was de inzet van personeel buiten het waterschap om (bijvoorbeeld gemeenten en bij transport-bedrijven) beperkt. Hier dienen betere afspraken over gemaakt te worden, omdat we hiervan afhankelijk zijn bij de inzet van calamiteitenmaatregelen. Wel zijn een aantal zaken preventief voor de kerstperiode uitgevoerd, zoals opstellen mobiele waterkeringen op terrein van de scheepswerven. Hiermee konden we de druk op de waterschapsorganisatie tijdens de kerstperiode verminderen.

Communicatie

De externe communicatie verliep goed. Er werden geregeld updates op de website geplaatst en ook het nieuws in andere media gaf een goed beeld van de situatie bij Hunze en Aa's.

Voorafgaand aan de dagelijkse overleggen werd een analyse gemaakt van de reacties en vragen die binnen waren gekomen. Dit was de basis van updates (op website en social media) in combinatie met de maatregelen en verwachtingen. De berichtgeving was in deze periode dusdanig dat hiermee ook benadrukt is dat waterbeheer belangrijk is en dat de waterschappen, met hun partners, hun werk met voldoende kennis van zaken uitvoeren.

Aandachtspunt was dat duidelijk werd gemeld dat inwoners ook zelf een verantwoordelijkheid hebben, bijvoorbeeld water in de kelder. Eens te meer liet 2023 zien waar we in de toekomst steeds vaker mee te maken zullen krijgen.

De interne communicatie verliep ook goed. De betrokken medewerkers werden via (digitale) overleggen, mails en digitale (groeps)berichten op de hoogte gesteld van de situatie en konden op basis daarvan handelen.

Update Calamiteitenplan

In de evaluatie hebben alle betrokken teams hun bevindingen aangegeven. De verschillende acties zijn genoteerd en zullen, indien relevant, doorgevoerd worden in het Calamiteitenplan. Ook het kaartmateriaal (digitaal en analoog) uit het Calamiteitenplan moet actueel gehouden worden.

Dit Calamiteitenplan wordt voorafgaand aan het stormseizoen onder de aandacht gebracht bij de verschillende betrokken medewerkers. Ook het oefenen maakt weer onderdeel uit van de voorbereiding.

Deze hoogwaterperiode heeft geleerd dat met een goede voorbereiding en goed oefenen een rustige werkomgeving wordt gecreëerd. Noodzakelijk om in een crisissituatie goed en snel te kunnen handelen.

Genomen maatregelen en opgetreden aandachtspunten en de hierbij gemaakte kosten

In deze periode zijn een aantal maatregelen genomen om de situatie de baas te blijven. De kosten zijn in beeld gebracht en zijn getoond in tabel 1. Daarnaast worden kosten verwacht voor de herstelwerkzaamheden aan taluds en beschoeiing.

Tabel 1. Inzicht in maatregelen en kosten

Maatregel	Locatie	Afdeling	Kosten
Tijdens hoogwater			
Inzet dieselpomp, extra diesel en extra elektriciteit	Gemaal Duurswold en Woudbloem (ca. 21.000 liter en 560.000 kWh)	VVW	€ 150.000
Gemaal Rozema, extra gasverbruik	Ca. 230.000 m3 extra gasverbruik	VVW	€ 160.000
Inzet noodbemaling	Hoogezand, Stadskanaal, Nieuw Buinen, Ter Apel	VVW	€ 55.000
Inzet zandzakken en bigbags	Tripscompagniesterdiep, Spijkerboor, Fiepsbrug, B.L. Tijdenskanaal (bigbags ivm zand-meevoerende wellen)	VVW	€ 5.000
Plaatsen noodkeringen, transport	Hoogezand	SW	€ 2.000
Catering werkploegen		Divers	€ 1.000
		Totale kosten:	€ 373.000
Na afloop			
Taludherstel	Gebiedsbreed	VVW	€ 500.000
Plaatsen beschoeiing	Diverse plekken	VVW	€ 50.000
		Totale begrote herstelkosten:	€ 550.000

Beschrijving en onderbouwing/oplossing /plan en eventuele alternatieven

Uit de ervaringen van deze hoogwatersituatie zijn een aantal aandachtspunten naar voren gekomen die opgepakt zullen worden. De grootste kostenpost is het herstellen van de taluds.

Elk jaar zakken een aantal kilometer taluds in, maar we zien dat tijdens winterperioden met extreem veel neerslag veel taluds door verzadigde bodems instorten. Deze winter betreft dit circa 3-4 keer meer kilometer taluds dan in een reguliere winter (circa 80 km extra).

In het verleden hadden we veel beschoeiing langs de watergangen staan die standaard altijd vervangen werd zodra de beschoeiing technisch niet meer voldeed. Sinds het besluit van het algemeen bestuur over oeverbeschoeiingen (AB, 24-6-'09 en 3-10-'12) zijn we terughoudender met het 'één-op-één' vervangen van beschoeiingen. We gaan vaker oevers verflauwen of op alternatieve wijze de beschoeiing herstellen. Dit heeft onder andere te maken met het gebruik maken van natuurlijk nut van oevers voor de flora en fauna, met de minder lange levensduur van beschoeiingsmateriaal en met de stijgende materiaalkosten.

Vanaf de inzet conform het Onderhoudsbeheerplan voor watergangen en waterkeringen (AB, 26-6-'19) onderhouden we ca. 70% van onze taluds minder frequent. De gedachten zijn dat dit van groot belang is voor de flora en fauna en mogelijk ook zorgt voor stabielere oevers. Een recente inventarisatie van taludschade geeft echter aan dat in verhouding evenveel taluds ingezakt zijn bij begroeide en jaarlijks gemaaide oevers / taluds als bij oevers / taluds waar minder frequent onderhoud plaatsvindt.

Op enkele locaties plaatsen we wel weer beschoeiing. Dit betreft locaties waar andere maatregelen zijn geprobeerd maar telkens weer beschadigde oevers aangetroffen werden. Zoals bij het kwelgebied langs de Hondsrug (Hunzezone) en in gebieden met slappe bodems en loopzand.

Als gevolg van de vele neerslag raakt de bodem verzadigd, waardoor ook de taluds verzwakken en inzakken. Een andere oorzaak is oppervlakkige afvoer van water op het land die onder andere via gegraven geulen naar onze watergangen wordt afgevoerd. Wij hebben begrip voor deze werkwijze om het land begaanbaar te houden. Tegelijkertijd worden de betreffende landeigenaren verzocht om de genomen maatregelen, zo snel mogelijk na de wateroverlast, voor eigen rekening terug te draaien.

Veel kosten die we tijdens het hoogwater hebben genomen volgen uit maatregelen conform het Calamiteitenplan. Deze maatregelen moeten we nemen om wateroverlast op grote schaal te voorkomen en om tijdens een hoogwater 'in control' te blijven in ons beheergebied.

Extern betrokkenen/extern overleg

Tijdens de hoogwaterperiode is intensief contact geweest met verschillende organisaties over de te nemen calamiteitenmaatregelen zoals de buurwaterschappen, Rijkswaterstaat, provincies, Veiligheidsregio en enkele gemeenten. Het contact verliep goed en heeft geleid tot een goede informatie overdracht.

Financiën

De in tabel 1 getoonde gemaakte kosten zijn – voor zover ze betrekking hebben op het jaar 2023 – opgenomen in de jaarrekening 2023. In de jaarrekening zijn de grootste posten afzonderlijk toegelicht. De jaarrekening 2023 staat geagendeerd voor de AB vergadering van 3 juli 2024.

In de voorjaarsrapportage 2024 (AB 3 juli 2024) zal een voorstel worden opgenomen om € 550.000,- als extra budget vrij te geven voor het treffen van de herstelmaatregelen. De te nemen maatregelen zullen hierin ook nader worden toegelicht. De uitvoering van de maatregelen vindt eveneens dit jaar nog plaats.

Communicatie

Gedurende de hoogwaterperiode is ons waterschap veel in het nieuws geweest via de gebruikelijke persberichten, interviews en via de social media, op een positieve wijze. Nadat ons beheergebied stabiel werd, verschoof de aandacht naar het rivierengebied in Nederland.

In de toekomst verstrekken we, net als deze periode, via onze geëigende kanalen informatie over de situatie en wat ingelanden zelf kunnen doen om overlast te voorkomen. Uiteraard blijven we dit verder ontwikkelen om daarmee onze omgeving nog beter van correcte actuele informatie te voorzien.

Uitvoering/tijdspad

In 2024 worden de aandachtspunten aangepakt en afgerond.

Voorstel

Kennismaken van de evaluatie van de hoogwaterperiode 2023/2024, inclusief financieel overzicht.

Bestuursvoorstel

namens het dagelijks bestuur,

Harm Küpers
secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
dijkgraaf